

130

U S T A W A

z dnia 20 marca 1950 r.

o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

W celu dalszego pogłębienia demokratyzacji Polski Ludowej przez jeszcze pełniejszy udział mas pracujących w rządzeniu Państwem i skupienie w radach narodowych pełni władzy ludowej w terenie —

w celu dalszego wzmocnienia Państwa Ludowego i przyspieszenia budowy socjalizmu w Polsce — stanowi się, co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Rady narodowe są terenowymi organami jednolitej władzy państwowej w gminach, miastach i dzielnicach większych miast, w powiatach i województwach.

Art. 2. 1. Rady narodowe są wybierane przez ludność.

2. Czynne i bierne prawo wyborcze, tryb wybierania i liczbę członków rad narodowych oraz czas trwania kadencji rad narodowych określi osobna ustawa.

Art. 3. 1. Członkowie rad narodowych mogą być odwoływani przez wyborców.

2. Ustawa, przewidziana w art. 2 ust. 2, określi tryb odwoływania członków rad narodowych przez wyborców.

Art. 4. Rady narodowe utrzymują stałą więź z masami pracującymi i wszechstronnie wykorzystują ich inicjatywę, w szczególności przez rozpatrywanie postulatów, życzeń i zażeń ludności, przez przyciąganie obywateli do współpracy w komisjach i do udziału w masowych akcjach społecznych, przez odbywanie publicznych posiedzeń i przez składanie publicznych sprawozdań z działalności rad narodowych.

Art. 5. Rady narodowe działają na podstawie uprawnień ustawowych oraz zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Państwa, Rady Ministrów oraz właściwych ministrów.

Rozdział 2.

Zakres i tryb działania rad narodowych.

Art. 6. Jako terenowe organy jednolitej władzy państwowej rady narodowe:

- 1) kierują na swoim terenie działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną,
- 2) zapewniają ochronę porządku publicznego i czuwają nad przestrzeganiem praworządności demokratycznej,
- 3) ochraniają własność społeczną i prawa obywateli,
- 4) współdziałają w umocnieniu obronności Państwa,
- 5) wydają przepisy prawne w ramach uprawnień nadanych im przez ustawy,
- 6) wybierają i odwołują prezydium rady narodowej oraz powołują komisje rady narodowej;
- 7) kierują działalnością swoich organów i rozpatrują ich sprawozdania,

8) uchwalają w ramach narodowego planu gospodarczego terenowe plany gospodarcze i nadzorują ich wykonanie,

9) uchwalają w ramach jednolitego budżetu państwowego terenowe budżety i nadzorują ich wykonanie,

10) stanowią o terenowych daninach, opłatach i świadczeniach, w ramach uprawnień nadanych im przez ustawy,

11) wykonują kontrolę społeczną działalności urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji.

Art. 7. 1. Tryb układania projektów budżetów rad terenowych, jako materiału do projektu jednolitego budżetu państwowego, określa Rada Ministrów.

2. Wojewódzkie rady narodowe uchwalają budżet po uchwaleniu jednolitego budżetu państwowego i w ramach tego budżetu; inne rady narodowe uchwalają budżet po uchwaleniu terenowego budżetu wyższego stopnia i w ramach tego budżetu.

3. Rada Państwa ustali tryb rozpatrywania terenowych budżetów pod względem ich zgodności z budżetami wyższego stopnia, przepisami prawa i zasadniczą linią polityki Państwa.

Art. 8. 1. Zakres spraw, objętych terenowymi planami gospodarczymi, oraz tryb układania projektów tych planów w ramach wytycznych narodowego planu gospodarczego, określa Rada Ministrów.

2. Przepisy art. 7 ust. 2 i 3 stosują się odpowiednio do terenowych planów gospodarczych.

Art. 9. 1. Rady narodowe obradują na sesjach.

2. Sesje odbywają się:

- 1) wojewódzkich rad narodowych — co najmniej raz na kwartał,
- 2) powiatowych rad narodowych — co najmniej raz na dwa miesiące,
- 3) innych rad narodowych — co najmniej raz na miesiąc.

3. Rady narodowe wybierają na każdej sesji przewodniczącego i sekretarza obrad.

Art. 10. 1. Rady narodowe obradują zgodnie z uchwalonym przez siebie regulaminem.

2. Rada Państwa ustala ramowe regulaminy obrad rad narodowych.

Art. 11. 1. Rady narodowe powołują dla poszczególnych dziedzin swojej działalności stałe komisje, które z ramienia rady wykonują nadzór nad działalnością jej organów, przygotowują projekty ważniejszych uchwał rady, sprawują kontrolę społeczną, utrzymują stałą i ścisłą więź z masami pracującymi.

2. Wykonując swoje zadania, komisje współdziałają z prezydium i jego organami oraz mobilizują inicjatywę mas pracujących i przyciągają je do współudziału w pracach rady i jej organów.

3. Prezydium rady narodowej i jego organy są obowiązane udzielać komisjom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich zadań.

4. Rady narodowe mogą ponadto powoływać komisje niestałe dla określonych zadań doraźnych.

5. Rada Państwa ustala wytyczne dla powoływania komisji, a w szczególności określa komisje stałe, które powinny być powołane przez każdą radę narodową odpowiedniego stopnia, oraz ustala ramowe regulaminy działalności komisji.

Rozdział 3.

Organa wykonawcze rad narodowych.

Art. 12. 1. Prezydium rady narodowej jest jej organem wykonawczym i zarządzającym.

2. Prezydium rady narodowej działa kolegialnie.

Art. 13. 1. Rada narodowa wybiera przewodniczącego prezydium rady narodowej, jego zastępców oraz sekretarza i członków prezydium.

2. W mniejszych gminach prezydium gminnej rady narodowej składa się z przewodniczącego, jego zastępcy i sekretarza.

3. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa wyda szczegółowe przepisy o liczbowym składzie prezydiów rad narodowych.

4. Rada narodowa może odwołać prezydium lub poszczególne osoby, wchodzące w jego skład i dokonać nowego wyboru.

Art. 14. 1. Posiedzenia prezydium rady odbywają się co najmniej raz w tygodniu.

2. Rada Ministrów ustali zasady podziału pracy prezydium oraz tryb podejmowania uchwał.

Art. 15. 1. Prezydium rady narodowej działa stosownie do uchwał swej rady oraz zgodnie z wytycznymi i instrukcjami prezydium rady narodowej wyższego stopnia.

2. Prezydium wojewódzkiej rady narodowej działa stosownie do uchwał wojewódzkiej rady narodowej oraz zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Ministrów oraz właściwych ministrów.

Art. 16. 1. Prezydium rady narodowej sprawuje na podległym sobie terenie wszystkie funkcje wykonawcze władzy państwowej w ramach obowiązujących przepisów.

2. W szczególności prezydium rady narodowej:

- 1) wykonuje uchwały rady oraz zarządzenia i polecenia władz zwierzchnich,
- 2) realizuje kierownictwo działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną oraz inne uprawnienia rady, określone w art. 6 pkt 2 — 5,
- 3) kieruje działalnością przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, podległych radzie narodowej,
- 4) przygotowuje i zwołuje sesje rady oraz układa projekt porządku dziennego jej obrad,
- 5) współdziała z komisjami rady i przedkłada im określone sprawy do rozpatrzenia,
- 6) opracowuje projekt terenowego budżetu i terenowego planu gospodarczego,
- 7) ustala wytyczne dla pracy wydziałów prezydium,
- 8) rozpatruje sprawozdania przewodniczącego i innych członków prezydium,
- 9) rozpatruje sprawozdania urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji,
- 10) składa ze swej działalności sprawozdania na posiedzeniach rady oraz przedstawia okresowe sprawozdania ze swej działalności prezydium rady wyższego stopnia.

Art. 17. Przewodniczący prezydium rady narodowej:

- 1) czuwa nad należytym wykonaniem uchwał rady i wytycznych władz zwierzchnich,
- 2) kieruje pracami prezydium i jest odpowiedzialny za wykonanie uchwał prezydium,
- 3) przygotowuje i zwołuje posiedzenia prezydium rady oraz ustala porządek dzienny jego obrad,
- 4) kieruje działalnością wydziałów prezydium i kontroluje ich pracę.

Art. 18. Poszczególnymi dziedzinami spraw, należących do właściwości rad narodowych, zarządzają wydziały prezydium.

Art. 19. 1. Wydziały prezydium rady narodowej są w swej działalności podporządkowane radzie narodowej i jej prezydium oraz rzeczowo właściwemu wydziałowi prezydium rady narodowej wyższego stopnia.

2. Wydziały prezydium wojewódzkiej rady narodowej są w swej działalności podporządkowane wojewódzkiej radzie narodowej i jej prezydium oraz Radzie Ministrów i właściwym ministrom.

Art. 20. 1. Rada Ministrów ustali, jakie wydziały prezydiów wojewódzkich, powiatowych, miejskich, dzielnicowych i gminnych rad narodowych będą lub mogą być utworzone.

2. Organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres działania wydziałów określa prezydium rady narodowej zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Ministrów.

Art. 21. Rada Ministrów ustala wytyczne i wydaje instrukcje, dotyczące kierowania pracą wydziałów przez prezydium.

Art. 22. Przepisy niniejszej ustawy o wydziałach prezydium stosuje się odpowiednio do wojewódzkich i powiatowych komisji planowania gospodarczego przy prezydiach rad narodowych.

Art. 23. Rada Ministrów może postanowić, że dla zarządzania niektórymi dziedzinami spraw tworzone będą przy prezydiach rad narodowych zamiast wydziałów urzędy, oddziały lub referaty, oraz określić, w jakim zakresie przepisy niniejszej ustawy, dotyczące wydziałów, stosuje się do tych urzędów, oddziałów lub referatów.

Art. 24. 1. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa określi prawa i obowiązki przewodniczących, zastępców przewodniczącego, sekretarzy i członków prezydiów rad narodowych z tytułu wykonywanej przez nich pracy.

2. Rada Ministrów określi zasady mianowania i zwalniania pracowników, zatrudnionych w organach rad narodowych.

Rozdział 4.

Nadzór nad radami narodowymi i ich organami.

Art. 25. Zwierzchni nadzór nad radami narodowymi sprawuje Rada Państwa.

Art. 26. W zakresie zwierzchniego nadzoru nad radami narodowymi Rada Państwa:

- 1) zarządza wybory do rad narodowych,
- 2) rozpatruje sprawozdania wojewódzkich rad narodowych,
- 3) udziela radom narodowym wytycznych i instrukcji,
- 4) nadaje kierunek działalności radom narodowym w dziedzinie kontroli społecznej,
- 5) rozpatruje sprawy, związane z funkcjonowaniem rad narodowych i ich organów,
- 6) decyduje w innych przypadkach, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Art. 27. Rada Państwa może rozwiązać radę narodową i zarządzić nowe wybory, jeżeli rada narodowa swoją działalnością narusza przepisy prawa lub zasadniczą linię polityki Państwa albo nie wykonuje swoich zadań.

Art. 28. Rada Państwa może uchylić uchwałę rady narodowej lub jej prezydium, jeżeli uchwała jest sprzeczna z prawem lub niezgodna z zasadniczą linią polityki Państwa.

Art. 29. Rada narodowa wyższego stopnia może uchylić uchwałę rady narodowej niższego stopnia lub jej prezydium z przyczyn, przewidzianych w art. 28.

Art. 30. 1. Prezydium rady narodowej wyższego stopnia może zawiesić wykonanie uchwały rady narodowej niższego stopnia i przedstawić sprawę do rozstrzygnięcia na najbliższym posiedzeniu swojej rady narodowej.

2. Rada Ministrów może zawiesić wykonanie uchwały wojewódzkiej rady narodowej i przedłożyć sprawę do rozstrzygnięcia Radzie Państwa.

Art. 31. 1. Prezydium rady narodowej wyższego stopnia może uchylić uchwałę prezydium rady narodowej niższego stopnia z przyczyn, przewidzianych w art. 28.

2. Rada Ministrów może z tych samych przyczyn uchylić uchwałę prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

Rozdział 5.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 32. 1. Znosi się związki samorządu terytorialnego.

2. Majątek dotychczasowych związków samorządu terytorialnego z mocy prawa staje się majątkiem Państwa.

Art. 33. Znosi się stanowiska wojewody, wicewojewody, starosty, wicestarosty, prezydenta i wiceprezydenta miasta, burmistrza, wiceburmistrza oraz wójta i podwójciego.

Art. 34. Znosi się wydziały wojewódzkie i powiatowe oraz zarządy miejskie i zarządy gminne.

Art. 35. Znosi się urzędy wojewódzkie i starostwa.

Art. 36. 1. Znosi się wszystkie terenowe władze pierwszej i drugiej instancji, podległe dotychczas Ministrom: Finansów, Oświaty oraz Pracy i Opieki Społecznej, jak również Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy administracji cel i ochrony skarbowej.

3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia znieść również inne — oprócz wymienionych w ust. 1 — władze terenowe.

Art. 37. Rady narodowe oraz ich organa przejmują dotychczasowy zakres właściwości zniesionych organów odpowiedniego stopnia.

Art. 38. 1. Przepisy niniejszej ustawy, dotyczące powiatowych rad narodowych i ich organów, stosuje się odpowiednio do rad narodowych i ich organów w miastach, stanowiących powiaty miejskie.

2. Przepisy niniejszej ustawy, dotyczące wojewódzkich rad narodowych i ich organów, stosuje się odpowiednio do rad narodowych i ich organów w m. st. Warszawie i w m. Łodzi.

3. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa ustali zasady podziału większych miast na dzielnice (art. 1) oraz zakres działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów.

Art. 39. Pracownicy państwowi i samorządowi, zatrudnieni w organach zniesionych, przechodzą do służby w odpowiednich wydziałach prezydiów rad narodowych w charakterze pracowników państwowych.

Art. 40. 1. W okresie przejściowym, dopóki rady narodowe nie będą posiadać ustalonych dochodów, dostatecznych dla pokrycia wszystkich ich potrzeb, w budżecie państwowym przewidziane będą sumy niezbędne dla zrównoważenia budżetów terenowych.

2. Podziału sum, o których mowa w ust. 1, dokonywać będzie powołany w drodze ustawy Fundusz Wyrównawczy dla budżetów terenowych — jako organ podległy Prezesowi Rady Ministrów.

3. Wytyczne podziału sum, o których mowa w ust. 1, ustali Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa.

4. Z chwilą powołania Funduszu Wyrównawczego dla budżetów terenowych — znosi się Samorządowy Fundusz Wyrównawczy; tryb jego likwidacji ustali Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa.

Art. 41. 1. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa wyda szczegółowe przepisy uzgadniające, przejściowe i wykonawcze, które okażą się niezbędne dla wprowadzenia w życie przewidzianej w niniejszej ustawie nowej organizacji terenowych organów jednolitej władzy państwowej.

2. W szczególności przepisy te uregulują:

- 1) tryb i terminy przejścia przez prezydium rad narodowych odpowiedniego stopnia i ich wydziały — zakresu właściwości organów zniesionych,
- 2) prawa i obowiązki, wynikające z dotychczasowego stosunku pracy pracowników organów zniesionych,
- 3) sprawy związków międzykomunalnych, istniejących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy,
- 4) sprawy, związane z przejściem na Państwo majątku związków samorządu terytorialnego,
- 5) tryb wydawania i ogłaszania przepisów prawnych (art. 6 pkt 5).

3. Sprawy, związane z funkcjonowaniem prezydiów rad narodowych i ich wydziałów, należące do zakresu działania Rady Ministrów, prowadzi Prezydium Rady Ministrów.

Art. 42. Rada Ministrów określi zasady i tryb przekazywania radom narodowym niektórych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji spośród podległych dotąd ministrom i innym urzędem centralnym.

Art. 43. Do czasu wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 2 ust. 2, pozostają w mocy dotychczasowe przepisy o tworzeniu, składzie i zmianach składu rad narodowych.

Art. 44. 1. Dotychczasowe przepisy o gromadach i organach gromadzkich zachowują moc do czasu odrębnego uregulowania ustawowego.

2. Rada Ministrów może wydawać przepisy uzgadniające, przejściowe i wykonawcze w celu dostosowania przepisów, wymienionych w ust. 1, do nowej organizacji jednolitej władzy państwowej w gminie.

Art. 45. Wykonanie ustawy porucza się Radzie Państwa, Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom.

Art. 46. 1. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

2. Termin wejścia w życie art. 36 ust. 1 w stosunku do poszczególnych kategorii władz, wymienionych w tym przepisie, określają przepisy, wydane na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 1.

Prezydent Rzeczypospolitej

Przewodniczący Rady Państwa:

B. Bierut

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Wiceprezes Rady Ministrów i Przewodniczący
Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego:

H. Minc

Wiceprezes Rady Ministrów: *A. Korzycki*

Minister: *W. Rzymowski*

Minister: *W. Baranowski*

Minister Obrony Narodowej: w z. *Wł. Korczyca*

Minister Spraw Zagranicznych: w z. *S. Wierbłowski*

Minister Administracji Publicznej: *Wł. Wolski*

Minister Bezpieczeństwa Publicznego: *St. Radkiewicz*

Minister Skarbu: *K. Dąbrowski*

Minister Sprawiedliwości: *H. Świątkowski*

Minister Oświaty: w z. *H. Jabłoński*

Minister Górnictwa i Energetyki: w z. *M. Lesz*

Kierownik Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego:

K. Zemajtis

Minister Przemysłu Lekkiego: *E. Stawiński*

Minister Przemysłu Rolnego i Spożywczego:

B. Rumiński

Minister Handlu Wewnętrznego: *T. Dietrich*

Minister Handlu Zagranicznego: *T. Gede*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Dąb - Kocioł*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *K. Rusinek*

Minister Kultury i Sztuki: *S. Dybowski*

Minister Żeglugi: *A. Rapacki*

Minister Leśnictwa: *B. Podedworny*

Minister Komunikacji: *J. Rabanowski*

Minister Poczty i Telegrafów: *W. Szymanowski*

Minister Zdrowia: *T. Michejda*

Kierownik Ministerstwa Budownictwa: *R. Piotrowski*